

O'ZBEKISTONDA TARIXIY-MADANIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA IJTIMOIY-IQTISODIY JIHATLARI

Iskandarova Sevinch

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti turizm yo'nalishi talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola O'zbekistondagi tarixiy va madaniy turizmning ko'p qirrali jihatlarini o'rganishga qaratilgan bo'lib, bu jihatlar barqaror o'sishni ta'minlash, ijtimoiy hamjihatlikni qo'llab-quvvatlash va millatning madaniy o'ziga xosligini dunyoga namoyish etish uchun qanday o'zaro bog'liqligini yoritishga qaratilgan. O'zbekistonda tarixiy-madaniy turizm rivojini ta'minlovchi ijtimoiy-iqtisodiy dinamikani chuqur tahlil qilish orqali biz ushbu jo'shqin soha bilan bog'liq imkoniyatlar, muammolar va oqibatlarini chuqurroq anglashimiz mumkin. Keling, O'zbekiston tarixiy va madaniy merosining maftunkor olami bo'ylab sayohat qilaylik, bu yerda o'tmish bilan hozirgi zamon uyg'unlashib, vaqt va chegaralardan oshib ketadigan tajribalar gobelenini yaratamiz.

Kalit so'zlar: turizm, tarixiy-madaniy turizm, tarixiy obidalar, daromad, biznes.

АННОТАЦИЯ

Целью данной статьи является изучение многогранных аспектов историко-культурного туризма в Узбекистане и того, как эти аспекты взаимосвязаны для обеспечения устойчивого роста, поддержки социальной сплоченности и демонстрации культурной самобытности страны миру. Благодаря углубленному анализу социально-экономической динамики, обеспечивающей развитие историко-культурного туризма в Узбекистане, мы сможем лучше понять возможности, проблемы и последствия, связанные с этой динамично развивающейся отраслью. Давайте совершим путешествие по увлекательному миру исторического и культурного наследия Узбекистана, где прошлое и настоящее сливаются воедино, создавая gobelen впечатлений, выходящих за рамки времени и границ.

Ключевые слова: туризм, историко-культурный туризм, исторические памятники, доходы, бизнес.

ABSTRACT

This article aims to explore the multifaceted aspects of historical and cultural tourism in Uzbekistan and how these aspects are interrelated to ensure sustainable growth, support social cohesion and showcase the nation's cultural identity to the world. Through an in-depth analysis of the socio-economic dynamics that ensure the development of historical and cultural tourism in Uzbekistan, we can better understand the opportunities, problems and consequences associated with this vibrant industry.

Let's travel through the fascinating world of Uzbekistan's historical and cultural heritage, where the past and the present blend together to create a tapestry of experiences that transcend time and borders.

Key words: tourism, historical-cultural tourism, historical monuments, income, business.

KIRISH.

Tarixi, madaniyati va merosiga boy O‘zbekiston tarixiy va madaniy turizmning nufuzli manziliga aylandi. O‘zbekistonda turizmning ushbu sohasini rivojlantirish nafaqat iqtisodiy o‘shishni ta‘minlovchi vosita, balki milliy madaniy merosni saqlash va targ‘ib qilish yo‘li hamdir. Ushbu maqola O‘zbekistonda tarixiy va madaniy turizmning rivojlanishiga ta‘sir etuvchi ijtimoiy-iqtisodiy jihatlarni o‘rganib chiqadi va mamlakatning turizmini shakllantirishda ushbu o‘lchovlarning o‘zaro ta‘sirini ko‘rsatadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI.

O‘zbekistonda tarixiy-madaniy turizmni rivojlantirishning asosiy ijtimoiy-iqtisodiy jihatlaridan biri moddiy va nomoddiy merosni asrab-avaylashdir. Mamlakatning qadimiy shaharlari, me‘moriy mo‘jizalari, an‘anaviy hunarmandchilik va madaniy an‘analari o‘ziga xos tajribalar izlayotgan sayyohlar uchun magnit bo‘lib xizmat qiladi. Turizmni rivojlantirish orqali O‘zbekiston nafaqat o‘z madaniy merosini asrab-avaylaydi, balki o‘z fuqarolarida g‘urur va o‘zlikni anglash tuyg‘usini uyg‘otadi. Tashrif buyuruvchilarning oqimi madaniy almashinuv, madaniyatlararo muloqot va jamiyatning ishtiroki uchun imkoniyatlar yaratadi, millatning ijtimoiy tuzilishini boyitadi. Mahalliy hamjamiyatlarni turizmni rivojlantirish jarayoniga jalb qilish O‘zbekistonda tarixiy va madaniy turizmning barqarorligi va inklyuzivligini ta‘minlash uchun juda muhimdir. Jamoatchilikka asoslangan turizm tashabbuslari aholiga o‘z an‘analari, ko‘nikmalari va turmush tarzini tashrif buyuruvchilarga namoyish etishda faol ishtirok etish imkonini beradi. Bunday ishtirok etish nafaqat haqiqiy madaniy amaliyotlarni saqlab qoladi, balki mahalliy hunarmandlar, ijrochilar va xizmat ko‘rsatuvchi provayderlar uchun iqtisodiy imkoniyatlar yaratadi. Turizm faoliyatidan olinadigan daromad kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash, turmush sharoitini yaxshilash va jamiyatlarning umumiy ijtimoiy-iqtisodiy farovonligini oshirishga yo‘naltiriladi. Sof iqtisodiy nuqtai nazardan qaraganda, tarixiy va madaniy turizm O‘zbekistonda o‘shish sur‘atlari, ish o‘rinlari yaratish va daromadlar oqimini oshirishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Mehmonlarning turar joy, ovqatlanish, transport, esdalik sovg‘alari va tajribalariga sarflagan mablag‘lari mahalliy iqtisodiyotga kapital kiritadi, tadbirkorlik va innovatsiyalarni rag‘batlantiradi. Turizm sektori turli sohalarda, jumladan, mehmondo‘stlik, yo‘l-yo‘riq, transport va hunarmandchilik ishlab chiqarishda bandlik imkoniyatlarini yaratadi va shu bilan ishsizlik darajasini

pasaytiradi va turmush darajasini oshiradi. Bundan tashqari, transport tarmoqlari, turar joylar va tashrif buyuruvchilar uchun ob'ektlar kabi turizmni qo'llab-quvvatlash uchun infratuzilmani rivojlantirish investitsiyalarni rag'batlantiradi va iqtisodiy diversifikatsiyani katalizlaydi.[1]

O'zbekistondagi tarixiy va madaniy turizm nihoyatda boy va rang-barang bo'lib, butun dunyo bo'ylab sayohatchilarni uning ajoyib merosini o'rganishga jalb qiladi. Quyida O'zbekistondagi tarixiy va madaniy turizmning asosiy jihatlari keltirilgan:

O'zbekistonda Samarqand, Buxoro va Xiva kabi qadimiy shaharlar joylashgan bo'lib, ular Ipak yo'li davriga oid ajoyib me'moriy yodgorliklari bilan faxrlanadi. Samarqanddagi Registon, Buxorodagi Ark qo'rg'oni, devor bilan o'ralgan Xiva shahri mamlakat o'tmishini o'rganishga qiziquvchi sayyohlarni o'ziga tortadigan ta'sirchan tarixiy maskanlardan bir nechtasigina. O'zbekistonda yil davomida o'zining an'analari, musiqasi, raqslari va hunarmandchiligini nishonlaydigan turli madaniy festivallar va tadbirlar o'tkaziladi. “Navro'z” (forscha yangi yil) va “Sharq taronalari” (“Sharq musiqasi”) kabi festivallar O'zbekistonning jonli madaniy sahnasiga nazar tashlash imkonini beruvchi mahalliy va xorijiy mehmonlarni o'ziga jalb qiladi. O'zbekiston o'zining an'anaviy hunarmandchiligi, jumladan, kulolchilik, to'qimachilik, kashtachilik va yog'ochsozlik bilan mashhur. Madaniy turizmga qiziqqan sayyohlar ustaxonalar va hunarmandlar studiyalariga tashrif buyurib, ushbu hunarmandchilik mahsulotlari ortidagi hunarmandchilikka guvoh bo'lishlari va asl esdalik sovg'alarini xarid qilishlari mumkin. O'zbekistonning qadimiy Ipak yo'lida joylashganligi karvon yo'llari, savdo punktlari va tarixiy obidalarni meros qilib qoldirdi, bu esa mintaqaning gullab-yashnagan savdo va madaniy almashinuvini ko'rish imkonini beradi. Sayohatchilar ushbu nufuzli savdo yo'li tarixiga sho'ng'ish uchun tarixiy yo'llarni kuzatishlari va Ipak yo'li joylariga tashrif buyurishlari mumkin. Umuman olganda, O'zbekistondagi tarixiy va madaniy turizm ko'p asrlik tsivilizatsiya, san'at va an'analari bo'ylab jozibali sayohatni taklif etadi, tashrif buyuruvchilarni mamlakatning ajoyib merosini o'rganishga, uning xalqining samimiyligi va mehmondo'stligini his etishga chorlaydi. O'zbekistondagi sayohatchilar me'moriy mo'jizalardan hayratda qolishadimi, madaniy tadbirlarda ishtirok etishadimi, mahalliy taomlardan tanovul qilishmi yoki an'anaviy hunarmandchilikni kashf etishdan qat'i nazar, O'zbekistondagi tarixiy va madaniy boyliklarning chuqurligi va go'zalligidan maftun bo'lishlari aniq.

MUHOKAMA VA NATIJALAR.

Tarixiy-madaniy turizm O'zbekiston uchun salmoqli ijtimoiy-iqtisodiy foyda keltirsa-da, barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun hal qilinishi kerak bo'lgan vazifalar mavjud. Turizm o'sishini merosni asrab-avaylash bilan muvozanatlash, mas'uliyatli sayyohlik amaliyotini targ'ib qilish, tashrif buyuruvchilar tajribasini oshirish va jamiyatning barqarorligini oshirish uzoq muddatli muvaffaqiyat uchun muhim masalalardir. Innovatsiyalar, texnologiya va salohiyatni oshirish choralarni

qo‘llash O‘zbekistonga tarixiy va madaniy turizm taqdim etayotgan imkoniyatlardan foydalanishga yordam beradi, shu bilan birga jamiyatlar va atrof-muhitga mumkin bo‘lgan salbiy ta’sirlarni yumshatadi.[2]

O‘zbekistonda tarixiy-madaniy turizmni rivojlantirish turli ijtimoiy va iqtisodiy jihatlar bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, ular mamlakatning turizm sektorini shakllantirishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi. O‘zbekistonda tarixiy va madaniy turizmning o‘shishiga ta’sir etuvchi ijtimoiy va iqtisodiy jihatlarni o‘rganish:

O‘zbekistonda tarixiy-madaniy turizm mamlakatning boy merosini, jumladan, qadimiy shaharlarni, YuNESKONing Butunjahon merosi ob’ektlarini, an’anaviy hunarmandchilik va madaniy amaliyotlarni asrab-avaylashda muhim ahamiyatga ega. Turizmni targ‘ib qilish orqali O‘zbekiston mahalliy va xorijiy mehmonlarga o‘zining madaniy merosini namoyish qilishi, mahalliy hamjamiyatlarda g‘urur va o‘zlikni anglash tuyg‘usini uyg‘otishi mumkin. Mahalliy hamjamiyatlarni turizmni rivojlantirishga jalb qilish madaniy almashinuvni rivojlantirish, madaniyatlararo o‘zaro tushunishni rag‘batlantirish va turizm bilan bog‘liq tadbirlarda jamoatchilik ishtiroki uchun imkoniyatlar yaratish orqali ijtimoiy foyda keltirishi mumkin. Hamjamiyatga asoslangan turizm tashabbuslari mahalliy aholiga o‘z an’analari, turmush tarzi va hunarmandchiligini tashrif buyuruvchilarga namoyish etish imkoniyatini beradi, barqaror rivojlanish va madaniy merosni saqlashga hissa qo‘shadi. Tarixiy va madaniy turizm tashabbuslari O‘zbekistonda an’anaviy san’at, hunarmandchilik, musiqa, raqs va oshxonaning jonlanishiga hissa qo‘shishi mumkin. Mahalliy hunarmandlar, ijrochilar va madaniyat amaliyotchilari chinakam madaniy ifodalarni boshdan kechirishga qiziqqan tashrif buyuruvchilarni jalb qilish orqali o‘z mahoratlarini namoyish etish, urf-odatlarini yosh avlodlarga yetkazish va vaqt o‘tishi bilan yo‘qolib borayotgan madaniy amaliyotlarni qayta tiklash imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Turizm tashrif buyuruvchilar va rezidentlar o‘rtasida madaniy almashinuv va o‘zaro tushunish platformasi bo‘lib xizmat qiladi. Sayyohlar bilan muloqot qilish orqali O‘zbekistondagi mahalliy hamjamiyatlar turli madaniyatlar, tillar va urf-odatlarini o‘rganishlari, bag‘rikenglik, hurmat va madaniyatlararo muloqotni targ‘ib qilishlari mumkin. Tarixiy va madaniy turizm O‘zbekiston uchun muhim daromad manbai bo‘lib, iqtisodiy o‘shish, ish o‘rinlari yaratish va daromad olish imkonini beradi. [3]

Mehmonlarning turar joy, ovqatlanish, transport, esdalik sovg‘alari va tajribalariga sarflagan mablag‘lari bevosita mahalliy korxonalar, yetkazib beruvchilar, hunarmandlar va xizmat ko‘rsatuvchi provayderlarga foyda keltiradi va turizm sohasida iqtisodiy faollikni rag‘batlantiradi. O‘zbekistonda tarixiy va madaniy turizmning rivojlanishi turli sohalarida, jumladan, mehmondo‘stlik, sayyohlik operatsiyalari, gidlik, transport, hunarmandchilik ishlab chiqarish va madaniy tomoshalar bo‘yicha bandlik imkoniyatlarini yaratadi. Turizm sohasida ish

o‘rinlarining yaratilishi ishsizlik darajasini pasaytirish, turmush sharoitini yaxshilash va mahalliy aholining hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi. Tarixiy va madaniy turizmning o‘shishini qo‘llab-quvvatlash uchun infratuzilmani rivojlantirishga investitsiyalar, jumladan transport tarmoqlari, joylashtirish vositalari, tarjima markazlari, muzeylar, tashrif buyuruvchilarga xizmat ko‘rsatish va madaniy merosni saqlash tashabbuslari muhim ahamiyatga ega. Infratuzilmani yaxshilash nafaqat tashrif buyuruvchilar tajribasini yaxshilash, balki O‘zbekistonning sayyohlik yo‘nalishi sifatida umumiy raqobatbardoshligini ham oshiradi. Tarixiy-madaniy turizm an’anaviy tarmoqlarga bog‘liqlikni kamaytirish va turizm bilan bog‘liq tarmoqlarni rivojlantirishga ko‘maklashish orqali O‘zbekiston iqtisodiyotini diversifikatsiya qilishga hissa qo‘shadi. O‘zbekiston o‘zining madaniy boyliklaridan foydalangan holda va meros turizmini rag‘batlantirish orqali turli sayyohlarni jalb qilishi, sayyohlik takliflarini kengaytirishi hamda turizm sohasida tadbirkorlik va innovatsiyalar uchun imkoniyatlar yaratishi mumkin. O‘zbekistonda tarixiy va madaniy turizmni rivojlantirishning ijtimoiy va iqtisodiy jihatlarini hal qilish orqali siyosatchilar, turizm manfaatdor tomonlari va mahalliy hamjamiyat barqaror va mas’uliyatli o‘shishni ta’minlagan holda turizmning jamiyat, madaniyat va iqtisodiyotga ijobiy ta’sirini maksimal darajada oshirish uchun hamkorlik qilishi mumkin. turizm sanoatiga tegishli.[5]

XULOSA.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekistonda tarixiy-madaniy turizmni rivojlantirish uning ijtimoiy-iqtisodiy landshafti bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, madaniy almashinuv, iqtisodiy farovonlik va barqaror rivojlanish uchun zamin yaratadi. O‘zining boy madaniy merosidan foydalanish, mahalliy hamjamiyatlarni jalb qilish va turizm infratuzilmasiga strategik sarmoya kiritish orqali O‘zbekiston o‘zini haqiqiy va hayratlanarli madaniy tajribalarni izlayotgan sayohatchilar uchun yetakchi yo‘nalish sifatida ko‘rsatishi mumkin. O‘ylangan rejalashtirish, manfaatdor tomonlar o‘rtasidagi hamkorlik va barqarorlikka e’tibor qaratish orqali O‘zbekistonda ham jamiyat, ham iqtisodiyot uchun foydali bo‘lgan tarixiy va madaniy turizm yanada rivojlanishi mumkin.[4]

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Tuxliyev I.S., Xaitboyev R., Tursunova G.R. Turizm asoslari. O‘quv-uslubiy murakkab. - Samarqand, SamISI, 2013. - 372 b.[1]
2. Qudratov G.H., Pardayev M.Q., Otaboyev R. O‘zbekistonda turizm salohiyati va uni rivojlantirishda davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlari. // xizmat ko‘rsatish va turizm sohasini rivojlantirish: muammolar va ularning yechimlari. - T.: Iqtisodiyot va moliya, 2008. - b. 61-70.[2]

3.Hayitboyev R., Sattarov A. Turizm marshrutini ishlab chiqish texnologiyasi. Samarqand, 2011 yil.[3]

4.Matyakubov U.R. —Ekologik vaziyatni hisobga olgan holda turizmning samaradorligi takomillashtirish yo‘nalishlari va istiqbollari mavzusida. nomzodlik dissertatsiyasining konspekti. – Samarqand, 2011. – 12 b.[4]

5.Halikulov A.N. —Mehmonxonalarda xizmat ko‘rsatish sifati va samaradorligini oshirish imkoniyatlar dissertatsiya konspekti. Abstrakt. – Samarqand, 2010. – 25 b.[5]